

МУАЛЛИМ ХЭМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИУ

Илимий-методикалық журнал

2023

2-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоғарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғууалық берилген.*

Нөкис

2-сан 2023

март-апрель

Шөлкемлестіріушілер:

*Қарақалтақстан Республикасы Халық билімлендириу Министрлиги,
ӨЗПІИИ Қарақалтақстан филиалы*

**Редактор:
А. Тилегенов**

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Нуржан МАТЧАНОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ	Шуқурилло МАРДОНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Арзы ПАЗЫЛОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Барлықбай ПРЕНОВ
Умида БАҲАДИРОВА	Қаххор ТУРСУНОВ
Фархад БАБАШЕВ	Нурзода ТОШЕВА
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Тажибай УТЕБАЕВ
Маманазар ДЖУМАЕВ	Аманғелди КАМАЛОВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Ризамат ШОДИЕВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Мырзамурат ЖУМАМУРАТОВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Умида ИБРАГИМОВА	Гулрухсор ЭРГАСHEBA
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Гавхар ЭЩАНОВА
Асқарбай НИЯЗОВ	

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲАМ АДЕБИЯТ

Umarov I. A., Jumanova D. U. “Malika ayyor” dostonida ijtimoiy-siyosiy leksika	6
Namazova G. M. Savod o'rgatish metodikasining ilmiy, psixologik va lingvistik asoslari	17
Абдувалиева Н. Алишер Навоий газалларида паремаларнинг маъновий хусусиятлари	25
Rahmanova D. Nemis tili dialektlari va jonli so'zlashuv nutqi	31
Раметова Б. О характеристиках научной фразеологии	36
Чутбаева А. Б. Трансформация русско-узбекских религиозных паремий в произведениях узбекских писателей	45
Mirzayev A. X. Qualitative adjectives	54
Utambetova A. K. Evaluation category in uzbek and english languages (based on good and bad concepts)	61

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Majidov Sh. S., Sayfullayev L. N. Masofaviy ta'limda pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi	66
Bo'ronov Sh. Sh. Talabalarning ekologik kompetentligini o'stirishda hadis ilmining o'rni va ahamiyati	75
Abdullayev I. X. Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida kognitiv-motivatsion kompetensiyani rivojlantirishning metod va vositalari	81
Tursunova N. T. Pedagogika va ona tili o'qitish savodxonlik metodikasi fanlaridan integratsiyalashgan ta'lim asosida didaktik yondashuv	88
Жакбарова З. С. Олий таълим муассасаси талабаларида ижтимоий-маданий компетентлигини ривожлантиришнинг назарий-методологик асослари	95
Ақбаров А. Т. Ўқувчиларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг илмий-педагогик асослари	100
Abdullayev S. A. Tabiat ob'ektlarini adekvat modellashirish asosida o'quvchilarning ekodidaktik bilimlarini takomillashtirish	109
Arslanova F. Z., Abduljalilova Sh. A. Inklyuziv ta'lim-muqarrar ta'lim sifatida	118
O'tayev A. Y. Siyosiy pedagogika fanini o'zlashtirishning dolzarb muammolari	123
Расулов А. Н., Абдуҳақимова Н. Х., Зайнидинова Х. З., Таникулов А. Р., Исроилжонов А. К. Таълим кластери шароитида “Иқтисодий билим асослари” фанини ўқитиш зарурлиги	128
Расулов А. Н., Ҳақимова И. Х., Сайфиев С. Ш., Абдуллоев Ж. А. Таълим кластери шароитида “Иқтисодий билим асослари” фанини ўқитишнинг услубий-дидактик таъминотини яратиш	134
Эрназарова Г. О. Булажак ўқитувчиларда педагогик компетенцияларни шакллантириш	139
Хуррамов К. М. Тадбиркорликни миллий иқтисодиётдаги ўрни, моҳияти ва мезонлари	145
Рашидова Ш, Бердиқулова Н. Э. Особенности использования инновационных и интегрированных технологий обучения	151
Эргашева Д. Д. Модульно-кредитное обучение в вузе на базе дидактических педагогических принципов	156
Наркабилова Г. О необходимости развития цифровой культуры среди студентов	163

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИК ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Rashidova G. G'. Tarix o'qituvchisining ijtimoiy-madaniy kompetentligi	168
Eshchanova X. X, Xodjaniyozov S. U. O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlanishining tarixiy-pedagogik jihatlari	177
Nafasov D. Sh., Atamuratova S. Q., Xodjaniyazov S. U. Bo'lg'usi pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik jihatlari	185
Abdullayev S. S. Daxldorlik-insonning mafkuraviy immuniteti sifatida	191

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Xurramov A. J. Raqamli texnologiyalar bo'lajak o'qituvchilarning kompetensiyalarini shakllantirish vositasi sifatida	196
Turdiyev U. SH. Talabalarning ilmiy ko'nikmalari asosidagi ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash	203
Ramonova S. K. Elektrotexnika va elektronika asoslari fanini o'qitishni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida takomillashtirish metodikasi (oliy harbiy bilim yurtlari misolida)	208
Иркабаев ДЖ. У. Техника университетда физикани ўқитишда компьютер моделларидан фойдаланиш имкониятлари	216
Yakubjonova M. I. Stoxastik dunyoqarash va uni maktab o'quvchilarida rivojlantirish	223
Nosirova D. T. Xorijiy davlatlar oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimining tuzilishi va tahlili	227

БАСЛАЎЧИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТЎРБИЯ

Tursunova M. B. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish	236
Abduvaliyeva X. A. Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy madaniyatini rivojlantirishning psixologik – pedagogik tadqiqot muammosi sifatida	240
Umarov X. E, Kenjaboyeva S. H. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ilmiy-ijodiy faoliyatini kompetensiyalarini shakllantirish	244
Berdiyeva M. B. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetensiyasilarini aniqlash	253
Gaynazarova G. A. Maktabgacha yoshdagi (3-4 yosh) bolalarni tarbiyalashda ota-onalar pedagogik-psixologik bilimlarining ahamiyati	262
Ashurova O. A. Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining ekoestetik madaniyatini rivojlantirish texnologiyasi	267
Turapova R. B. Variativ yondashuv asosida bolalarning dialogik nutqini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (boshlang'ich ta'lim misolida)	275
Abdunazarova N. F. Ertaklar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish metodikasini takomillashtirish (tayyorlov guruhlar misolida)	282
Otajonov J. M, Axmadjonova D. A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim tarbiya jarayonida interfaol metodlardan samarali foydalanish	290
Musaeva U. X. Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak o'qituvchisining ijtimoiy-madaniy kompetentligini takomillashtirish	301
Astanakulova M. B. Maktabgacha ta'lim menejmenti fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish	307
Mansurova M. SH. 5-6 yoshli bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda abdulla avloniy asarlarining amaliy aspektlari	312

Abdunabiyeva F. Shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	316
Roʻziqulova Sh. T. Matematika darslarida kreativlik imkoniyatlari va ularning tarkibiy asoslari	323
Xaitova N. F. Geymifikatsiya tushunchasi, tarixi va uning taʼlim jarayonidagi roli	327
Boltayeva B, Axmedova M. Kreativ fikrlash koʻnikmasini shakllantirishda shaxsiy fikr omili	333
Raxmatova G. T. Maktabgacha yoshdgi bolalarga taʼsviriy faoliyat vositasida kombinotsion qabilyatlarini rivojlantirishning zaruriyati	338
Umarova M. I. Qoidali oʻyinlar asosida bolalarning jismoniy va ruhiy rivojlanish uygʻunligini taʼminlash metodikasini takomillashtirish	343
Қайнарова И. В. Бошланғич синф ўқувчиларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантириш	353
Bozorboyeva M. Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tillarida nutq faolligini rivojlantirish	359

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Toshpulatov F. U. Bo'ljak chizmachilik o'qituvchilarning estetik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 364

ФИЗИКАЛЫК ТӘРБИЯ ХӘМ СПОРТ

Danieva Y. Ch., Shodmonova S. Ch. Talaba qizlar jismoniy tarbiyasida harakatli o'yinlarni qo'llashning metodologik asoslari	371
G'ofurov A. U. Bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining sport turizmiga doir bilimlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik jarayonning mazmuni	375
Одильов О. Н. Булажак жисмоний тарбия ўқитувчиларида ташқилотчилик компетенциясини ривожлантиришнинг назарий асослари	387
Nurmatov F. A. O'smirlarning sog'ligiga ongli munosabatini shakllantirishning psixologik xususiyatlari	393
Sultonov A. I Belbog'li kurashni o'rgatishning nazariy omillari	397
Исмаилов А. Ўқувчилар руҳиятидаги салбий ўзгаришлар ва уни жисмоний таълимда бартараф этиш вазифалари	400
Radjapov U. R., Maxmudova M. Q. Maktab o'quvchilariga gimnastika mashg'ulotlarini o'rgatishning asosiy metodik tamoyillari	406
Xusanov Z. Z. Maktab voleybol jamoasining texnik va taktik tayyorgarligini oshirishda klaster metodi orqali yondashuvining tutgan o'imi	412
Одильов О. Н. Булажак жисмоний тарбия ўқитувчиларида ташқилотчилик қобилиятларини ривожлантириш	415
Radjapov U. R., Jo'rayeva Sh. Gandbol sport turi bilan shug'ullanuvchi maktab o'quvchilarining umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	420
Ismoilova A., Abdikamalov Kh. The process of teaching volleyball to central asian students with the help of interactive technologies	428

ҚУТЛЫҚЛАҰ

Бегдүлла Султанов Мудамы изленистегги устаз	433
--	------------

ТАДБИРКОРЛИКНИ МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДАГИ ЎРНИ, МОҲИЯТИ ВА МЕЗОНЛАРИ

Хуррамов К. М.

*Чирчиқ давлат педагогика университети “Мақтаб менежменти”
кафедраси ўқитувчиси*

Таянч сўзлар: тадбиркорлик, тадбиркорлик фаолияти, банкротлик, кичик корхона, ўрта корхона, хусусий тадбиркорлик, товар айланмаси, активлар, капитал, фойда миқдори, статистик кўрсаткичлар, кичик бизнес ва тадбиркорлик.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательская деятельность, банкротство, малый бизнес, средний бизнес, частный бизнес, оборот, активы, капитал, размер прибыли, статистические показатели, малый бизнес и предпринимательство.

Key words: entrepreneurship, entrepreneurial activity, bankruptcy, small business, medium-sized business, private business, turnover, assets, capital, profit margin, statistical indicators, small business and entrepreneurship.

Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, айнан кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик дунё молиявий иқтисодий инкирозининг салбий оқибатларини бартараф этишда энг самарали роль ўйнайди, аҳоли бандлигини таъминлаш, унинг тушум маблағлари ортишининг муҳим омили ҳисобланади.

Энг аввало, ёшларга хос тадбиркорлик ва ташаббускорлик тадбиркорлик фаолиятида ўз ўрнини топмоқда, ўз бизнесини ташкил этиш ва ҳамда ривожлантиришда кенг қўлланилмоқда.

Ўн минглаб одамлар ҳар йили ўз ишларини бошлайдилар ва тадбиркорлик соҳасига қўшилиб кетадилар. Буларнинг барчаси оддий имкониятларга эга, оддий одамлар ҳисобланади.

Буларнинг ичида ўзини номоён қилиш имконияти, меҳнат қилиш имконияти, кураш ва таваккал қилиш билан боғлиқ қизиқарли фаолият билан шуғулланиш, фаол ишлаш, ўз маблағларини ишлаб топиш, қарор қабул қилиш, уларни каерга сарфлаш ёки улардан қандай фойдаланиш каби имкониятлар бор. Бундан ташқари, уларда келажагини ўз қўллари билан қуриш имконияти ҳам мавжуд.

Албатта тадбиркорлик соҳасида ишлаш, касбий билим ва кўникмалардан ташқари, тиришқоқлик, ташаббускорлик, масъулиятлилик, вазифаларини сидқидилдан бажаришга интилиш, тармоқда ишлай билиш ва ниҳоят таваккал қила олиш каби шахсий фазилатларга эга бўлишни талаб этади.

Ҳар қандай ижтимоий-иқтисодий воқеа ва ҳодисаларни ўрганиш уни назарий жиҳатдан асослашдан бошланади. Амалиёт эса унга тегишли ўзгартиришлар ва тузатишлар киритади. Шу нуқтаи назардан хусусий тадбиркорлик ривожланиши муаммосини тадқиқ этаётганда, аввало, унинг моҳияти, сифат ва миқдорий мезонларини ўрганиш зарур. Хусусий тадбиркорлик инглиз тилидаги адабиётларда «private enterprenourship» деб юритилади. Фикримизча, «Кичик тадбиркорлик», «Хусусий тадбиркорлик» ва «Кичик корхоналар» каби атамалардан маънодош тушунчалар сифатида фойдаланиш мумкин.

Хусусий тадбиркорлик бўйича бир неча иқтисодчи олимларнинг фикрлари билан танишамиз. Инглиз иқтисодчиси Ф. Кларк кичик бизнесга бағишлаган китобида қуйидагича: «Шуни тан олиш лозимки, кичик тадбиркорликнинг моҳияти нафақат максимал фойда олишда, балки эркинлик, ишнинг ижодий характерда эканлиги, ўзига хос мустақил турмуш тарзи каби номоддий эҳтиёжларни қондиришда ҳам ўз аксини топади. Буни эса ҳеч қачон фойда ва зарар рақамларида ифодалаб бўлмайди» деб таъкидлайди.

Француз иқтисодчилари Ж. Шатен ва Р. Гордон корхоналарнинг сифат кўрсаткичларига асосий эътиборни қаратган ҳолда уларнинг қуйидаги таснифини келтиради:

1) Хунармандлар ва кичик хўжаликлар. Улар асосий даромадларини бевосита ишлаб чиқариш функциясидан оладилар. Корхона эгаси ишлаб чиқариш жараёнига бевосита қатнашади ва юқори даражали малакага эга бўлади.

2) Кичик корхоналар. Мазкур корхоналар чекланган миқдорда ёлланма ишчилар меҳнатидан фойдаланувчи корхоналардир. Бу корхоналарнинг даромадлари унинг эгасини яшаши учун асосий манба ҳисобланади ва бу ерда оддий такрор ишлаб чиқариш жараёни амалга оширилади.

3) Кенгайтирилган такрор ишлаб чиқаришни амалга оширувчи кичик ва ўрта корхоналар. Бу корхоналар бир неча ўнлаб, ҳатто юзлаб ёлланма ишчи кучига эга бўлиб, талаб ва таклиф ўзгаришларига, шунингдек, иқтисодий ва сиёсий қарорлар оқибатларига таъсирчан бўладилар.

4) Ўрта ва йирик монополистик корхоналар. Уларнинг иқтисодиётда тутган мавқеи у ёки бу тармоқнинг монополлашганлик даражасига боғлиқ бўлади.

Корхоналарни бундай таснифлаштириш ривожланган бозор иқтисодиёти шароитида турли корхоналарнинг ҳолати ва мавқеи тўғрисида умумий тасаввур беради, бироқ унда кичик, ўрта ва йирик корхоналарни бир-биридан ажратиб турувчи белгилар аниқ ва равшан кўрсатилмаган.

Хусусий тадбиркорликнинг сифат мезонлари собиқ Иттифок иқтисодчилари томонидан ҳам тадқиқ этилган. Хусусан, Ю.Кочеврин фикрича, кичик ва ўрта ишлаб чиқаришнинг беқарорлиги унинг асосий сифат мезони ҳисобланади: «Кичик ва ўрта ишлаб чиқаришнинг асосий хусусияти унинг беқарорлигидир. Бу беқарорлик айниқса, капитализмнинг монополистик босқичида кучаяди» деб таърифлайди.

Бу ерда, икки жиҳатга алоҳида эътибор қаратиш лозим: биринчидан, корхоналарнинг банкротликка учраши ва ўз фаолиятини тугатиши йирик корхоналарга ҳам хос. Осиёда XX аср 90-йилларининг иккинчи ярмида юз берган молиявий инқироз натижасида кўплаб йирик корхоналарнинг ўз фаолиятини тўхтатганлари фикримиз далилидир. Иккинчидан, кичик корхоналарнинг беқарорлигига диалектик ёндашиш лозим, яъни кичик корхоналарнинг тугатилиши ва пайдо бўлиши нуқтаи назардан таҳлил қилиш мақсадга мувофиқ. Агар 1950–1960 йилларда 350 минг корхона тугатилган бўлса, 400 минга яқин корхона ташкил топган.

Фикримизча, корхоналарни таснифлаштиришда асосий сифат мезонлари корхона эгасининг меҳнат ва корхонани бошқаришга муносабати, унинг қўл остидаги ишчилар билан алоқаси даражаси ҳисобланади. Кичик корхоналарда корхона эгаси ҳам мулкдор, ҳам бошқарувчи, ҳам ишчи ҳисобланади. Кичик корхоналарда корхона эгаси бошқарувни ўзи шахсан амалга оширади ва ўз ишчилари билан бевосита алоқада бўлади. Ўрта корхоналарда ақлий меҳнат билан шуғулланувчи ёлланма ишчилар мавжуд бўлади ва корхона эгаси умумий бошқарувни амалга оширар экан айнан шулар билан алоқада бўлади. Йирик корхоналарда корхона эгаси корхонани бошқаришдан ажратилган бўлиб, ўз қўли остида ишловчилар билан бевосита алоқада бўлмайди.

Кичик ва ўрта корхоналар макomini белгилашда уларнинг миқдорий мезонлари ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу соҳада ҳам иқтисодчи-олимлар ўртасида ягона фикр мавжуд эмас. Мамлакатлар қонунчилигида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик корхоналарнинг миқдорий мезонлари турлича белгиланган.

Одатда кичик ва ўрта корхоналар макomini белгилаб берувчи миқдорий мезонлар сифатида корхонада банд бўлган ишчилар сони, товар айланмаси, активлар, капиталлар миқдори, фойда миқдори ва бошқа статистик кўрсаткичлардан фойдаланилади. Бироқ, хорижий ва мамлакатимиз иқтисодий адабиётларида кўп ҳолларда битта кўрсаткичдан – корхонада банд бўлган ишчилар сонидан келиб чиқиб, кичик ва ўрта корхоналар тўғрисида фикр юритилади. Албатта, кичик ва ўрта корхоналарнинг ягона миқдорий мезон асосида аниқлаш қулай ва у турли мамлакатларда кичик ва ўрта корхоналар

ривожланишини таққослама таҳлил қилиш имконини беради. Аммо, мамлакатларнинг ўзига хос хусусиятлари, тармоқлар ва фаолият соҳаларининг турли хилдалиги ягона микдорий мезондан фойдаланиш мақсадга мувофиқ эмаслигини кўрсатади.

Масалан, АҚШда кичик бизнес ишлари бўйича Маъмурият агар корхона ўз соҳасида монопол мавқега эга бўлмаса ва бўлинмалардаги ишчилар билан биргаликда ишчилар сони 500 кишидан ошмаса уни кичик корхона ҳисобланишини белгилаб қўйган. Бироқ, бу масаланинг фақат умумий томони, холос. Бундан ташқари Маъмурият кичик корхоналарнинг тармоқлар бўйича таснифини ҳам ишлаб чиққан. Чунончи, қайта ишловчи саноатда кичик корхоналар жумласига ишчилар сони 250 кишигача бўлган корхоналар киритилган бўлса, ишчилар сони 1000 кишидан кўп бўлган корхоналар йирик корхоналар ҳисобланади. 250 ва 1000 киши оралиғидаги корхоналар у ёки бу қуйи тармоқнинг хусусиятларига кўра кичик ёки йирик корхоналар жумласига киритилади.

Ўзбекистонда ҳам кичик бизнес субъектларини аниқлашнинг мезони ишчилар сони ҳисобланади.

Фикримизча, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини фақат битта мезон бўйича аниқлаш мақсадга мувофиқ эмас. Бунинг сабаби шундан иборатки, йирик, аммо тўлиқ автоматлаштирилган саноат корхонаси кўп ишчи кучини талаб қилмайди. Айни вақтда, масалан, алкоголь ичимликлари ишлаб чиқарувчи корхоналарда ишчилар сонига нисбатан товар айланмаси муҳимроқ кўрсаткич ҳисобланади.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, иқтисодиётни янада либераллаштириш шароитида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ягона мезон асосида аниқлаш бандлик муаммосини ижобий ҳал этишга таъсир кўрсатади (1-жадвал).

1-жадвал

Ўзбекистонда кичик бизнес субъектларини аниқлаш мезонлари

Кичик тадбиркорлик субъектлари	Тармоқлар	Иш билан банд бўлган ходимларнинг ўртача йиллик сони
Микрофирмалар	Ишлаб чиқариш тармоқларида	Кўпи билан – 20 киши
	Хизмат кўрсатиш соҳасида ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган бошқа тармоқлар	Кўпи билан – 10 киши
	Улгуржи, чакана савдо ҳамда умумий овқатланиш тармоқларида	Кўпи билан - 5 киши

Кичик корхоналар	Енгил ва озиқ-овқат саноати-даги, металлга ишлов бериш ва асбобсозлик, ёғочсозлик, мебель саноати, қурилиш мате-риаллари саноати шунингдек, қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа саноат-ишлаб чиқариш соҳаларида	Кўпи билан – 100 киши
	Қурилиш материаллари сано-ати, енгил ва озиқ-овқат саноа-тида	Кўпи билан – 200 киши
	Машинасозлик, металлургия, ёқилги-энергетика ва кимё са-ноати, кишлоқ хўжалиги маҳсу-лотлари етиштириш ва уларни қайта ишлаш, қурилиш ҳамда қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа саноат-ишлаб чиқариш соҳаларида	Кўпи билан – 50 киши
	Фан, илмий хизмат кўрсатиш, транспорт, алоқа, хизмат кўр-сатиш соҳалари (суғурта ком-панияларидан ташқари), савдо ва умумий овқатланиш ҳамда ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган бошқа соҳаларда	Кўпи билан – 25 киши

Манба: «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғри-сида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни; Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2014 йил 7 апрелдаги ПФ-4609-сонли «Ўзбекистон Республикасида инвестиция иклими ва ишбилармонлик муҳитини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармо-ни.

Бундай шароитда кўплаб корхоналар ишловчилар сонини камайтириб кўрсатишдан манфаатдор бўладилар, хусусий тадбиркорлик учун қонун-чилик доирасида кўплаб имтиёзлар жорий қилинган бўлиб, ишчилар со-нини тўлиқ кўрсатиш уларни бу имтиёз ва енгилликлардан маҳрум қилиб қўйиши мумкин. Шуни ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистонда кичик бизнес субъектларини аниқлашнинг бир нечта мезонларидан фойдаланиш мақ-садга мувофиқ.

Фикримизча, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини аниқлаш иккита миқдорий мезон асосида амалга оширилиши лозим: корхонада банд бўлган ишчилар сони ва корхонанинг йиллик товар айланмаси. Бу эса, хусусий тадбиркорликнинг иқтисодий моҳиятига мос тушади. Шундай қилиб, хусусий тадбиркорлик корхоналарининг сифат мезонлари тариқасида корхона эгасининг меҳнат ва корхонани бошқаришга муносабати ҳамда ишловчилар билан алоқаси даражасидан, миқдорий мезонлар сифатида корхонада банд бўлган ишчилар сони ва йиллик товар айланмасидан фойдаланиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг «Тадбиркорлар фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»ги қонуни //Ўзбекистон Республикаси банклари томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бўйича қонунчилик ҳужжатлари тўплами. – Т.:«Ўзбекистон», 2002. 46–72-бетлар.
2. Ўзбекистон Республикаси «Хусусий корхоналар тўғрисида»ги қонуни – Т.: «Адолат», 2005. 107-114-б.
3. Беркинов Б.Б., Айнақулов М.А. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик корхоналарининг йирик корхоналар билан ишлаб чиқариш кооперацияси. – Жиззах: Жиззах политехника институти, 2004. – 110 б. 53.

РЕЗЮМЕ

Мақолада тадбиркорликни миллий иқтисодиётдаги ўрни, моҳияти ва мезонлари ҳамда Ўзбекистонда хусусий тадбиркорлик субъектларини аниқлашнинг бир неча мезонларидан фойдаланиш бўйича таклиф ва тавсиялар берилган.

РЕЗЮМЕ

В статье даны предложения и рекомендации относительно роли, сущности и критериев предпринимательства в народном хозяйстве и использования ряда критериев для выделения субъектов частного предпринимательства в Узбекистане.

SUMMARY

The article provides suggestions and recommendations on the role, essence and criteria of entrepreneurship in the national economy and the use of several criteria for identifying private entrepreneurship entities in Uzbekistan.